

SZTE ÁJTK Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék

Nemzetközi jog I.

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAK

A nemzetközi szerződések joga 2.

dr. Kertészné dr. Váradi Szilvia

A tananyag a EFOP-3.4.3 tananyagfejlesztés keretében valósul meg.

Tartalomjegyzék

III. A nemzetközi szerződések értelmezése

1. A nemzetközi szerződések értelmezésének célja és módszerei

IV. A szerződések módosítása

1. A szerződésmódosítás
2. A szerződés megváltoztatása

V. A szerződések megszűnése

1. Megszüntetés a felek akarata alapján
2. A teljesítés
3. Megszűnés a felek akaratától függetlenül

VI. A szerződések érvénytelensége

III. A nemzetközi szerződések értelmezése

1. A nemzetközi szerződések értelmezésének célja és módszerei

- A nemzetközi politikai és jogi viták nagy része a szerződések értelmezéséből fakad
- Mire irányul? A felek akaratára, a szövegre vagy a szerződés céljára
- Értelmező rendelkezések
- **Autentikus** értelmezés, amikor a szerződő felek együttesen értelmezik
- A szerződés értelmezésének fő **módszerei**:
 1. **Nyelvtani**: a szavak szokásos hétköznapi értelme, kivéve, ha a felek különleges értelmet adtak
 2. **Logikai**: a szerződés egészét vizsgálja, logikai kapcsolatot keres egy-egy problematikus pont tárgyalásakor
 3. **Történeti**: a szerződés megszületésének előzményeire, a keletkezés körülményeire, a kodifikációs folyamatban született iratanyagokra (*travaux préparatoire*) támaszkodik
 4. **Gyakorlati**: a felek szerződéskötés óta kialakult gyakorlata
 5. **Rendszertani**: az adott szerződés értelmezésébe más szerződéseket és szokásjogi szabályokat is bevonnak, a nemzetközi jog rendszerében értelmezik

IV. A szerződések módosítása

1. A szerződésmódosítás

- valamennyi szerződő fél **együttműködésével** megfogalmazzák egy a szerződést módosító szöveget, amelyet **optimális esetben valamennyi eredeti szerződő fél elfogad**, megerősít, ekkor a módosítás valamennyi szerződő félre kiterjed
- **Bécsi egyezmény:** a módosított szerződés nem kötelezi azt, aki magára nézve nem ismerte el kötelezőnek de! több szervezet gyakorlata is ennek ellentmond, mivel ekkor mindenkire a módosított alapító okirat lesz kötelező

2. A szerződés megváltoztatása

- A szerződés megváltoztatása (modification) a szerződésben már részes felek közül **egy szűkebb kör egymást közt** megváltoztatja a szerződést **anélkül**, hogy a többi szerződő felet bevonná
- Azonos tárgyú, egymást követő szerződések
 - ha **összeegyeztethetők**, amelyik állam mindkettőben részes, a szerződések közül az lesz alkalmazandó, amelyben mindketten részesek
 - ha **összeegyeztethetetlenek**, az állam eldöntheti, melyikben kíván részes maradni – a másik kapcsán viszont a nem teljesítésért felel

V. A szerződések megszűnése

Megszüntetési jogcímek

Meghatározott esemény <ul style="list-style-type: none">- Idő- Feltétel
Felmondás
Egyetértés
Új szerződés

teljesítés

Lehetetlenülés <ul style="list-style-type: none">- Fizikai- Jogi
Felbontás <ul style="list-style-type: none">- Lényeges szerződésszegés- A körülmények alapvető megváltozása
Létszám lecsökkenése
Kapcsolatok megszakítása
Államutódlás
Háború

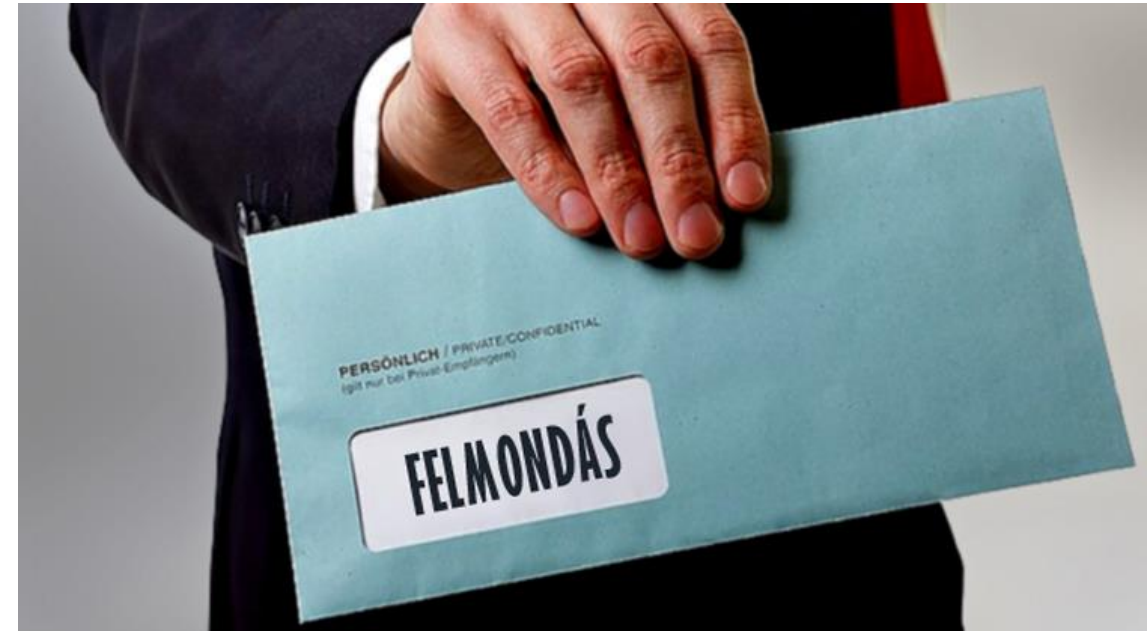
1. Megszüntetés a felek akarata alapján

a. Meghatározott esemény

- esemény bekövetkezése
- idő eltelte

b. Felmondás

- Jogszerű megszüntetési mód
- A szerződésben meghatározott módon
- **Kétoldalú** szerződés esetén felmondás, többoldalú esetén **kilépés**
- Amennyiben a szerződés nem rendelkezik róla
 - határozott idejűt nem lehet felmondani
 - **határozatlan** időre kötöttet felmondható
- 12 hónapos határidővel a másik félhez intézett **nyilatkozattal**

A kép forrása: officina.hu

1. Megszüntetés a felek akarata alapján

c. Egyetértés

- Valamennyi fél egyetértésével a szerződés bármikor megszüntethető
- Írásos vagy hallgatólagos
- A nem gyakorlás folytán való megszűnés: *desuetudo*

d. Új szerződés

- Valamennyi, a szerződésben részes fél később új, azonos tárgyú szerződése a korábbi szerződést megszünteti – kitűnik a szerződésből/ felek akarata
- Az új szerződés rendelkezései a korábbi szerződéssel összeegyeztethetetlenek

2. A teljesítés

- Külön szerződést megszüntető jogcím
- Az 1969. évi bécsi egyezmény nem szól erről
- A szerződésből fakadó kötelezettség elenyészését eredményezi, a kötelezettség teljesült és újra nem követelhető
- Csak akkor eredményezi a szerződés megszűnését, ha a szerződés maga is így rendelkezik

3. Megszűnés a felek akaratától függetlenül

A) A felek létszámának csökkenése

- A szerződés hatálybalépéséhez szükséges létszám alá csökkenése csak akkor eredményezi a megszűnést, ha a szerződés így rendelkezik

B) Lehetetlenülés

Jogi lehetetlenülés

- a szerződés megkötését követően az általános nemzetközi jogban új, feltétlen alkalmazást igénylő szabály (*ius cogens*) alakul ki
- ilyenkor minden ezzel a szabállyal ellentétben fennálló szerződés megszűnik

Fizikai lehetetlenülés

- a teljesítés **utólagos** lehetetlenülése
- a fél akkor **hivatkozhat** erre, ha a szerződés végrehajtásához **elengedhetetlenül szükséges tárgy tartós eltűnése vagy megsemmisülése** folytán következett be
- a részes fél nem hivatkozhat rá, ha a lehetetlenülés annak az eredménye, hogy a fél megszegte a szerződésből fakadó kötelezettségeit
Pl. folyó kiszáradása

3. Megszűnés a felek akaratától függetlenül

C) Lényeges szerződésszegés

- Kétoldalú egyezmény: a vétlen fél megszüntetheti a szerződést
- Többoldalú egyezmény: megszüntetés csak akkor, ha abban az összes fél egyetért
- A még be nem következett szerződésszegés idő előtti, nem jogszerű ez alapján megszüntetni a szerződést

D) A körülmények alapvető megváltozása

- **Clausula rebus sic standibus** szokásjogi elv:
 - a részes fél megszüntetheti a szerződést, ha a szerződés megkötése óta a szerződéskötés kori körülmények **előre nem látható** és **alapvető** módon **megváltoztak**
 - és a változás **nem** az arra hivatkozó részes fél tevékenységének következménye
 - Csak akkor, ha a teljesítést megnehezítené a változás mértéke

3. Megszűnés a felek akaratától függetlenül

E) Diplomáciai vagy konzuli kapcsolatok megszakítása

- Önmagában nincs hatásuk a szerződéses kapcsolatokra, kivéve, ha a kapcsolatok fennállása elengedhetetlen a szerződés alkalmazásához

F) Államutódlás

- Csak akkor megszűnési eset, ha a **folyamatosság elve nem** érvényesül és **nem is területhez** köthető szerződést érint az utódlás

G) Háború

- Általában a fegyveres konfliktus nem vezet a szerződés megszűnéséhez
- Pl.: a hadviselésre és a háború áldozataira vonatkozó szabályok hatályban maradnak
- Sok esetben nem megszűnési ok, hanem felfüggesztődnek a szerződések

VI. A szerződések érvénytelensége

Érvénytelenségi okok

Semmisség

- 1. Kényszer**
(fenyegetés, erő alk.)
 - a) személy ellen
 - b) állam ellen

- 2. Ius cogensbe ütközés**

Megtámadhatóság

- 1. Belső szabály szemmel látható megsértése**

- 2. A meghatalmazás túllépése**

- 3. Tévedés**

- 4. Megtévesztés**

- 5. Megvesztegetés**

A. Semmisség

1. Kényszer

a) állam elleni kényszer

- Semmis az a szerződés, amelyet az **Egyesült Nemzetek Alapokmányában** foglalt nemzetközi jogi alapelvek megsértésével **fenyegetés vagy erőszak hatására** kötöttek
- Az ENSZ Alapokmányával összhangban alkalmazott erőszak nyomán kötött szerződés nem lehet semmis

b) személy elleni kényszer

- Az állam képviselője ellen irányuló kényszer vagy fenyegetés révén veszik rá a szerződés kötelező hatályának elismerésére, az ilyen szerződés és az elismerés is semmis

A kép forrása: Widrig Law,
<https://www.widriglaw.com/tennessee-appellate-court-finds-no-duress-effecting-the-signing.html>

2. Ius cogens-be ütközés

- Az ilyen szerződés **mindig semmis**, hiszen a feltétlen alkalmazást igénylő szabályok alól nem lehet kiserződni

B) Megtámadhatóság

1) Belső eljárási norma megsértése

- Egyes államok alkotmányai és jogszabályai
- Az adott állam belső jogának nem felel meg, eközben lehet, hogy a nemzetközi jognak igen
- Ha szemmel látható a belső jogi szabály megsértése és alapvető fontosságú belső szabály sérült
- Főszabály, normakonfliktus esetén mindig a nemzetközi jog az első

2) A meghatalmazás túllépése

- Azon személyek esetén, **akiknek meghatalmazással** lehet csak eljárniuk
- Amikor a képviselő meghatalmazását speciális korlátozásnak vetik alá, s a képviselő e korlátozást figyelmen kívül hagyja
- Csak akkor lehet erre hivatkozni, ha a korlátozást a többi tárgyaló állammal az elismerés kifejezését megelőzően közölték

B) Megtámadhatóság

3) Tévedés

- olyan **tényre vagy helyzetre** vonatkozik, amelyet az adott állam a szerződés megkötésekor **létezőnek feltételezett**, és amely lényeges alapul szolgált ahhoz, hogy a szerződést magára nézve kötelező hatályúnak ismerje el
- **Nem** hivatkozható, ha az érintett állam saját **magatartásával hozzájárult** a tévedéshez, vagy ha a körülmények olyanok voltak, hogy a lehetséges tévedést az adott államnak észlelnie kellett volna

4) Megtévesztés

- Amikor valamely államot egy másik tárgyaló állam **megtévesztő magatartásával** vett rá a szerződéskötésre
- Akkor is, ha kellő gondossággal eljárva felismerhette volna a megtévesztést
- **Tévedésbe ejtés / tévedésben tartás**, ha a másik fél rosszhiszemű, csalárd magatartása idézi elő, pl.: határrendezéskor hibás térkép

A kép forrása: Magyar Cég Doktor, cégdoktor.blog.hu

B) Megtámadhatóság

5) Megvesztegetés

- amikor valamely állam képviselője egy szerződést azért ismer el az általa képviselt államra nézve kötelezőnek, mert **egy másik tárgyaló állam** megvesztegette
- Közvetett / közvetlen
- A másik fél képviselőjét személyes/vagyoni előnnyel vagy annak ígéretével veszi rá

(Megtévesztés és megvesztegetés a gyakorlatból nem ismert)

© Can Stock Photo

Eljárás érvénytelenség esetén

- **Az államok kötelesek együttműködni**
- Kifogás, ellentmondás esetén jogvita keletkezik – **a viták békés rendezésének eszközeivel** rendezik, amennyiben eredménytelen, 1 év múlva egyeztető eljárás – *ius cogens* esetén Nemzetközi Bíróság/választottbíróóság elé kell vinni
- **Érvénytelen szerződés:** a felek igényelhetik az eredeti állapot helyreállítását (*in integrum restitutio*), kivéve a megtévesztő, megvesztegető vagy kényszert alkalmazó felet
- **Semmisség oka *ius cogens*-be ütközés:** ekkor a feleknek ki kell küszöbölniük az ilyen szerződés alapján történt teljesítés következményeit, és az eredeti állapotot kell visszaállítani, amennyire lehetséges

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE